

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	17
LARS BREULS & JASMIEN BOUGRINE	
1. Waarom dit boek?	17
2. Enkele misvattingen over kwalitatief onderzoek ontkracht	22
2.1 Verklarend kwalitatief onderzoek	24
2.2 Het samenspel tussen persoonlijke <i>agency</i> en de sociale context	27
2.3 Objectiviteit	29
2.4 Informele gesprekken als onderzoekstechniek binnen een kwalitatieve onderzoeksopzet	31
2.5 Systematiek in het onderzoeksproces	34
2.6 Het samenspel tussen theorie en empirie	37
3. Opbouw van het boek	40

DEEL I: DE PERSOONLIJKHEDEN VAN DE ONDERZOEKERS EN DE PARTICIPANTEN

45

Hoofdstuk 1: 'You've got me feeling emotions, deeper than I ever dreamed of': <i>tips & tricks</i> om met emoties om te gaan tijdens veldwerk	47
ESTHER DE GRAAF & YANA JASPERS	
1. Onzekerheid en <i>imposter syndrome</i>	48
2. Het veld betreden, verblijven en verlaten	50
3. Empathie en overspoeling	56
4. Apathie en verveling	58
5. Geven en nemen	60
6. Impact van gender	62
7. Conclusie	64

Hoofdstuk 2: Hoe krijg je toegang tot de leefwereld van jongeren?	67
JASMIEN BOUGRINE & RANDY HAERS	
1. Sociaalwetenschappelijk onderzoek is steeds sociaal	67
2. Twee onderzoeken, twee contexten, twee onderzoekers	69
3. Kennismaking met het veld	72
4. Relatie onderzoeker-participanten	73
5. Opbouw van vertrouwen	78
6. Gewenning aan een buitenstaander	81
7. Een zinvolle relatie: <i>tips & tricks</i>	84
Hoofdstuk 3: Een ontmoeting tussen scholieren, leerkrachten en jeugdwerkers vanuit een multi-perspectieve benadering	87
RANDY HAERS	
1. Een clash der perspectieven	88
1.1 Botsende culturen	88
1.2 Respect	89
1.3 Weerstand	90
1.4 Miscommunicatie	90
2. Een multi-perspectieve benadering	91
3. Rol als bruggenbouwer	92
Hoofdstuk 4: <i>Trouble in Paradise</i>: een getuigenis over hoe participatief onderzoek kan leiden tot teleurstelling	95
JETSKE STRIJBOS	
1. Situering	95
2. Hoge verwachtingen in het DaVinci Instituut	97
3. Aanbevelingen voor toekomstig participatief onderzoek	101

DEEL 2: ETHIEK IN ACTIE 103

Hoofdstuk 5: Wil je (kwalitatief) criminologisch onderzoek doen? Stel deze fundamentele ethische vragen bij het voorbereiden, opzetten en uitvoeren van je onderzoek 105

YANA JASPERS & JENNEKE CHRISTIAENS

1. Generische kenmerken van wetenschap 106
2. De (geschiedenis van de) introductie van de ethische commissie (op de VUB) in de sociale wetenschappen 109
3. Onderzoek (willen) doen veronderstelt altijd fundamentele ethische vragen stellen 114
  - 3.1 Wat is je onderzoeksvraagstuk en je centrale onderzoeksvraag? 114
  - 3.2 Welke concrete onderzoeksmethode zal je hanteren? 116
  - 3.3 Wie zijn de participanten? Hoe en waar worden ze gerekruteerd/gecontacteerd? 117
  - 3.4 Hoe worden participanten geïnformeerd over het onderzoek? En op welke manier stemmen ze in om deel te nemen (*informed consent*)? 119
  - 3.5 Worden participanten vergoed? Wat is de meerwaarde voor participanten om deel te nemen aan het onderzoek? 123
  - 3.6 Hoe zal je omgaan met vertrouwelijkheid, privacy-gevoeligheid van verzamelde onderzoeksgegevens en anonimisering (en pseudonimisering)? 125
  - 3.7 Welke (negatieve) impact zal/kan jouw onderzoek hebben op de participanten? 126
4. Conclusie 128

Hoofdstuk 6: Samenwerken met *gatekeepers*: een ethisch kader als oplossing én mogelijk struikelblok 131

MATTIAS DE BACKER

1. Het project 134
2. Participatief actieonderzoek 136
3. Ethiek van het sociaal werk 139
4. Discussie 148
5. Conclusie 153

DEEL 3: INTERVIEW- EN GESPREKSTECHNIEKEN 159

Hoofdstuk 7: Interviewtechnieken voor dummies... en voor criminologen (in spe) 161

PIA STRUYF

1. Een levensles in gesprekken voeren 161
2. Voorbereiding is key 162
  - 2.1 Praktische voorbereidingen 163
  - 2.2 Inhoudelijke voorbereidingen 167
  - 2.3 Ethische voorbereidingen 168
3. *The moment of truth* 169
  - 3.1 Verken het huis stap voor stap 169
  - 3.2 Vragen stellen, zo doe je dat 175
  - 3.3 Gebruik LSD! Je mag van mij 177
4. Wedden dat je een van deze flaters begaat? 181
  - 4.1 Het interview als therapiesessie 181
  - 4.2 De respondent aan het stuur 183
  - 4.3 De assumptie 'dat je het thuis wel zal snappen' 184
5. Nazorg als waardevolle afsluiter 185
  - 5.1 Zorgen voor jouw respondent 185
  - 5.2 Zorgen voor jezelf 186
6. *Off you go!* 187

DEEL 4: DOE EENS IETS ANDERS! MINDER BEKENDE DATAVERZAMELINGSTECHNIEKEN 189

Hoofdstuk 8: Word een expert in expertinterviews 191

SOFIE HENNAU

1. Experts en hun expertise 192
  - 1.1 Experts: wie zijn ze? 192
  - 1.2 Experts: wat weten ze? 194
  - 1.3 Experts: hoe vind je ze? 196
2. De voorbereiding van het expertinterview 199
  - 2.1 Hoe experts contacteren en overtuigen? 199

2.2 Het draaiboek voor een expertinterview	203
3. Een expertinterview afnemen	206
4. Na het interview	208
5. Besluit	210

Hoofdstuk 9: Gemurmel in de archieven: een introductie in de historische criminologie en archiefonderzoek

LAURA NYS

1. Wat leert historisch onderzoek ons en waarom is het belangrijk?	215
2. Wat zijn archieven en wat wordt er bewaard?	220
3. Historische methoden: bronnen tegendraads lezen	224
4. Creatief met bronnen: hoe moordzaken ons iets leren over interieurdesign	226
5. Waarin verschilt archiefonderzoek van etnografisch onderzoek?	227
5.1 'The past is a foreign country: they do things differently there'	229
5.2 Geen rechtstreeks contact, geen emoties?	230
6. Hebben overledenen recht op privacy? Historici, archiefonderzoek en ethiek	234
6.1 Toegang tot het onderzoeksmateriaal	234
6.2 Publicatie van het onderzoeksmateriaal	236
7. Conclusie	237
8. Zelf aan de slag: literatuurtips	238

Hoofdstuk 10: 'Through the eyes of street youth': een illustratie van photovoice in onderzoek

MARIJKE VAN BUGGENHOUT

1. Contextualisering	244
2. Wat is photovoice en binnen wat voor soort onderzoek past het?	247
3. Een photovoice-project ingebed in relationeel veldwerk	249
4. Sterktes, uitdagingen en dilemma's	251
5. <i>Tips & tricks</i>	254

Hoofdstuk 11: <i>Story completion</i>-methode	257
JASMIEN BOUGRINE	
1. <i>Story completion</i> -methode voor dummies	257
2. Componenten van SCM: stemmen, karakters en instructies	258
3. Hoezo, hypothetische verhalen?	261
4. Een toegepaste, en aangepaste, vorm van SCM	264
4.1 Stemmen	265
4.2 Karakters	267
4.3 Platform en instructies	269
4.4 Pilot	272
5. 'Ja, we creëren stereotypen'	272
6. <i>Tips & tricks</i>	273

DEEL 5: KWALITATIEVE DATA-ANALYSE IN ACTIE 277

Hoofdstuk 12: Kwalitatieve data-analyse in actie	279
YANA DEMEYERE	
1. Wat is analyseren?	280
2. Analyseren, hoe doe je dat nu?	282
3. Bekend geraken met de data	283
4. Memo's	285
5. Coderen	287
5.1 Een eerste cyclus van coderen: open coderen	287
5.2 Een tweede cyclus van coderen: axiaal en selectief coderen	300
5.3 Coderen in groep	307
5.4 Inductief, deductief of abductief analyseren?	309
6. Analyseren en rapporteren, twee handen op één buik	313
7. Checklist	319

DEEL 6: 'PFFF, ALWEER EEN WETENSCHAPPELIJKE TEKST...' OVER ANDERE VALORISATIEMOGELIJKHEDEN	323
Hoofdstuk 13: Succesvol valoriseren: inspiratie vanuit een praktijkgericht onderzoek	327
LIESBETH NAESSENS, DIETE HUMBLET & WIM PEERSMAN	
1. Valorisatie, wat is dat?	327
2. Valorisatie is een proces, gericht op impact	329
3. Situering van het onderzoeksproject 'Oscar'	330
4. De verschillende vormen van valorisatie binnen Oscar	334
4.1 Bewarend personeel	334
4.2 Professionelen binnen de hulp- en dienstverlening	338
4.3 Het bredere werkveld, academici en de samenleving	340
5. <i>Lessons learned</i>	344
Hoofdstuk 14: Voorbij onderzoek: photovoice als opstap naar sociale actie	347
ILSE LUYTEN	
1. Photovoice als valorisatie-instrument	348
2. Photovoice als antwoord op enkele onderzoeksuitdagingen	350
3. Wederkerigheid	351
3.1 Zie mij, erken mij?	351
3.2 Vraag naar maatschappelijke verandering	351
3.3 Omgaan met gevoelens zoals schuld	353
4. Relatie	353
5. Representatie en toegankelijkheid	355
6. <i>Lessons learned</i>	356
Hoofdstuk 15: Project BRUZZ	361
JASMIEN BOUGRINE	
1. Doelstelling 1: <i>voice</i> en <i>empowerment</i>	362
2. Doelstelling 2: bijdragen aan 'alternatieve' beeldvorming	363
3. Generatie BX	365
4. Verschillende partijen, verschillende perspectieven	369
5. <i>Tips & tricks</i>	371

Hoofdstuk 16: Het belang van kwalitatieve onderzoeksmethoden voor de analyses en de beleidsaanbevelingen van het Brussels Observatorium voor Preventie & Veiligheid	375
TOM BAUWENS & SOPHIE CROISET	
1. De veiligheidsbevoegdheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	376
2. Beeldvorming van (on)veiligheid	378
3. De evaluatie van het veiligheidsbeleid	380
4. Besluit	383
5. <i>Tips & tricks</i> voor het voeren van beleidsrelevant onderzoek	384

DEEL 7: GEEN ONDERZOEK ZONDER PRAKTIJK(ERVARING) 387

Hoofdstuk 17: Jongere zkt. onderzoeker m/v/x: jongeren als actieve participanten bij onderzoek	389
ROEL REUBENS & OLGA PETINTSEVA	
1. Participatielemniscaat: processuele en principiële richtlijnen	394
1.1 Fase 1: cliëntervaringen verzamelen	394
1.2 Fasen 2 en 3: ervaringen vertalen en inbrengen in beleidsontwikkeling en hulpverleningspraktijk	398
1.3 Vertalen	401
1.4 Fase 4: terugkoppelen en evalueren	402
2. Tips van jongeren bij kwalitatief onderzoek	403
2.1 Zelf beslissen om deel te nemen aan onderzoek	403
2.2 De persoon van de onderzoeker maakt een verschil	406
2.3 Een goede uitleg krijgen over het onderzoek is voor jongeren heel belangrijk	408
2.4 Het beschikbaar zijn van de onderzoeker zorgt voor een onmiddellijke meerwaarde voor de jongere	410
2.5 Een veilige setting is belangrijk	411
3. Participatief onderzoek	413

Hoofdstuk 18: EHPO – Eerste Handvatten bij Politieel Onderzoek: tips voor student-onderzoekers vanuit het perspectief van de politiezone Brussel HOOFDSTAD Elsene	417
LANA OCKERMAN	
1. Een relevant thema en onderzoeksveld kiezen	418
2. Onderzoeksvragen aftoetsen en bijwerken	421
3. De stap naar het onderzoeksveld voorbereiden	422
4. Goede afspraken maken goede vrienden	425
5. Vertrouwen winnen en een goede indruk behouden tijdens het onderzoek	427
6. Politiecultuur	427
7. Verwerking van de resultaten, terugkoppeling en rapportage	429
8. <i>Tips & tricks</i>	431
Hoofdstuk 19: Een onderzoek naar de onderzoeker	433
SCHRIJFGROEP GEVANGENIS BEVEREN, GEORGY, AN-SOFIE VANHOUCHE & SOFIE DE BUS	
1. Nog een onderzoek...	435
2. Het PAR-model	437
3. De start van het onderzoek en een theoretisch of juridisch kader	439
4. Methodologisch design	443
4.1 Toestemming en anonimiteit	443
4.2 Keuze van methode en wijze van dataverzameling	446
5. Data verzamelen	454
6. Data analyseren	455
7. Disseminatie	457
8. De voorgestelde principes toegepast op een fictief voorbeeld	459
9. Conclusie	460

DEEL 8: ONDERZOEKSUITDAGINGEN EN *FUCK-UPS* 465

Hoofdstuk 20: Bezin eer je aan een gezamenlijk onderzoeksproject begint 469

LOTH VAN DER AUWERMEULEN

(H)erken elkaars aandeel in het project 470

Spreek een communicatiekanaal en voertaal af 471

Communiceer open en eerlijk 472

Geloof in het grotere geheel 473

Tips & tricks 474

Hoofdstuk 21: Hoe ik mijn toegang tot de wereld van bendes bemoeilijkte door té eerlijk te zijn 477

ELLEN VAN DAMME

Do no harm 479

Bendes en stiltes: een nieuw discours 481

Eerlijkheid en stiltes in het veld 482

Tips & tricks 483

Hoofdstuk 22: Hoe ik nood had aan, maar moeite ondervond met de bijstand van een advocaat: over toegang tot de advocatuur als relevante beroepsgroep voor wetenschappelijk onderzoek 487

LORE MERGAERTS

De advocatuur als moeilijk te bereiken beroepsgroep 489

De implicaties voor het gevoerde onderzoek en de validiteit van de resultaten 495

Tips & tricks: het belang van een goede verdedigings(- of aanvals) strategie 497

Hoofdstuk 23: Hoe ik voor mijn masterproef naar het buitenland trok en er – tegen advies in – bleef 501

OLIVIÉR NUYTS

Tips & tricks 505

Hoofdstuk 24: Hoe ik omging met seksisme tijdens mijn etnografisch onderzoek bij de lokale politie in België	507
ESTELLE HANARD	
Voorbeelden van scharniermomenten	508
<i>Tips & tricks</i>	515
Hoofdstuk 25: Hoe ik niet op mijn geheugen kon vertrouwen	517
JASMIEN BOUGRINE	
<i>Tips & tricks</i>	519
Hoofdstuk 26: Hoe wij Franstalige interviews overleefden	521
LIESELOTTE VASTENAVONDT & MURIELLE MAES	
<i>Tips & tricks</i>	524
Hoofdstuk 27: Hoe ik de opname van een interview kwijtspeelde door een transfer van KRC Genk	527
JONAS VOORTER	
<i>Tips & tricks</i>	530
Hoofdstuk 28: Hoe ik in één seconde tijd vijftig uur werk verloor	533
RANDY HAERS	
<i>Tips & tricks</i>	534
Auteurslijst	535